

#odbranimohistoriju

ODBRANIMO HISTORIJU

- DEKLARACIJA -

U zemljama nastalim raspadom SFRJ snažan je revizionistički odnos prema prošlosti. Historijski revizionizam zloupotreba je historijske nauke, namjerno i zlonamjerno iskrivljavanje slike o prošlosti. On podrazumijeva prilagođavanje prošlosti savremenim političkim potrebama, izdvajanje i naglašavanje poželjnih i fabriciranje nepostojećih podataka, selekciju historijskih izvora, izbacivanje svega što ne odgovara vladajućim političkim idejama i programima. Nasuprot tome stoji poželjno napredovanje naučnih spoznaja, otkrivanje novih historijskih izvora i nova tumačenja onih već poznatih, primjenjivanje novih metodologija i paradigmi, stalno preispitivanje i rekontekstualizacija, koji su sastavni dijelovi istraživanja historičara.

Sve države imaju određene politike historije, ali su nacionalističke ideologije i ratovi doveli do toga da su zloupotrebe historijske nauke u državama nastalim raspadom SFRJ posebno izražene. Historijska nauka koristila se kako bi se ratovi psihološki pripremili, kao i da se poslije ratova održavaju politike temeljene na iskorištavanju nacionalističkih strasti.

Association KROKODIL, 43 Karadorđeva street, 11 000 Belgrade, Serbia

Association bank account number: 170-0030039599000-25

KROKODIL Center's bank account number: 170-0030039599002-19

PIB/VAT number: 106394346

MB/Registration number: 28001665

office@krokodil.rs

www.krokodil.rs

Historiju su zloupotrebljavali političari, mediji, različite interesne skupine, ali i sami historičari.

Historijski revizionizam koristi se kako bi se održavali stari i stvarali novi mitovi, jačali stereotipi, razvijale predrasude i mržnja prema komšijama. „Mi“ smo uvijek žrtve, „drugi“ su krivi za sve. Na samoviktimizaciji se stvara paranoidna svijest o historiji, koja žrtvu oslobađa svih moralnih obzira i potiče želju za osvetom. Na samosažaljenju se homogenizira nacija, zbijaju se njezini redovi, potire se pluralnost, a pojedinci i društvene skupine utapaju se u zamišljeni „biološki“ ili „duhovni“ kolektiv. Uloga žrtve okamenjuje nas u prošlosti i ne dozvoljava nam da krenemo naprijed.

Historija Drugog svjetskog rata je u svim državama nastalim na tlu SFRJ predmet manipulacije. Revizionističkim postupkom iz historije su izbačene naučnom metodologijom utvrđene činjenice, koje su zamijenjene onim za koje nema podloge u historijskim izvorima. Time se u našim društvima brišu jasne moralne koordinate, gubi se granica između fašizma i antifašizma te stvara opasnost da se zločini poput onih iz prošlosti ponove.

Danas je historijska nauka prostor u kome se ratovi nastali raspadom SFRJ nastavljaju „drugim sredstvima“. Ti ratovi su na najboljem putu da postanu podložni političkim manipulacijama kao što je to i Drugi svjetski rat. Godišnjice i obljetnice koriste se za nacionalističku mobilizaciju i učvršćivanje autoritarnih vlasti. Ne postoji pijetet ili empatija prema „tuđim“ žrtvama. Nema ni pokušaja da se s distance od skoro trideset godina od početka ovih ratova svaka strana suoči s vlastitom ulogom i

Association KROKODIL, 43 Karađorđeva street, 11 000 Belgrade, Serbia

Association bank account number: 170-0030039599000-25

KROKODIL Center's bank account number: 170-0030039599002-19

PIB/VAT number: 106394346

MB/Registration number: 28001665

office@krokodil.rs

www.krokodil.rs

odgovornošću. Historija je danas „rezervni ratni položaj“ na kome tinjaju neprijateljstva koja razaraju naša društva.

Zato je potrebno ustati u odbranu historijske nauke i učiniti sve da bi se zaustavile njene zloupotrebe.

Mi, potpisnici ove Deklaracije, zastupamo ova načela:

1. Historija je nauka.

Ona nije plod proizvoljnog mišljenja i mora se zasnivati na istraživanju historijskih izvora, njihovom provjeravanju i uspoređivanju, utvrđivanju preciznih i provjerljivih činjenica, njihovoj analizi i sintezi.

2. Historija je dinamična.

Kao i svaka nauka, historija se stalno obogaćuje novim spoznajama, pronalazi nove historijske izvore, povezuje ih i reinterpreтира. Revizija prošlosti rezultat je novih istraživanja. Nasuprot tome, historijski revizionizam je manipuliranje historijskim činjenicama zbog postizanja unaprijed zadanog političkog cilja.

3. Historija je disciplina kritičkog mišljenja.

Ona nije tabu koji služi snaženju nacionalnih osjećanja i politikama identiteta, širenju stereotipa i predrasuda. Ona nas treba učiti kako se provjerava vjerodostojnost podataka, kako se prepoznaju manipulacije i zloupotrebe prošlosti.

Association KROKODIL, 43 Karađorđeva street, 11 000 Belgrade, Serbia

Association bank account number: 170-0030039599000-25

KROKODIL Center's bank account number: 170-0030039599002-19

PIB/VAT number: 106394346

MB/Registration number: 28001665

office@krokodil.rs

www.krokodil.rs

4. Historija je multiperspektivna.

Historijske činjenice utvrđuju se naučnom metodologijom, ali interpretacije tih činjenica mogu biti različite, jer ovise o stajalištu iz kojeg se gledaju. To ne znači da se prošlost smije relativizirati, ali znači da je njena interpretacija područje rasprave u kojoj se moraju uzeti u obzir relevantne činjenice i suprotna mišljenja, bez prikrivanja podataka koji se ne uklapaju u politički poželjnu sliku.

5. Historija je cjelovita.

Iz prošlosti se ne smije uzimati ono što nam se sviđa i izbacivati ono što ne odgovara trenutnim političkim potrebama! Ne smije biti politički i ideološki uvjetovanog izbora, podobnih i nepodobnih historijskih razdoblja, država, naroda, društvenih skupina, ideja, pokreta...

6. Historija je nadnacionalna.

Historijska nauka ne može se ograditi etničkim granicama. Ne možemo se baviti isključivo sobom, jer tako gubimo kontakt s realnošću. Prošlost je isprepletana, povezana i međuzavisna. Nacije, države i društvene skupine nastaju, postoje i razvijaju se i nestaju kroz međusobne kontakte. Samo u toj složenosti i međuovisnosti možemo razumjeti i prošlost i sadašnjost.

7. Historija je kontekstualna.

Prošlost, kao ni sadašnjost, ne mogu se razumjeti izolirano, izdvojeno iz konteksta, svoditi je na neki uski problem. Na prošlu realnost

Association KROKODIL, 43 Karađorđeva street, 11 000 Belgrade, Serbia

Association bank account number: 170-0030039599000-25

KROKODIL Center's bank account number: 170-0030039599002-19

PIB/VAT number: 106394346

MB/Registration number: 28001665

office@krokodil.rs

www.krokodil.rs

utjecali su različiti faktori, zbog čega je zatvaranje u uske okvire manipulacija historijskom naukom, čime se sprječava razumijevanje prošlosti i saradnja između historičara.

8. Historija je racionalna.

Historija nije mit, dogma, religija, ideologija, emocija. U nju se ne vjeruje, njoj se ne sudi, ona se ne optužuje, za nju se ne navija. Ona istražuje prošlost, nastoji je razumjeti i objasniti. Ona nas uči da razumijemo složenost prošlosti kako bismo se racionalno suočili sa sadašnjošću i realno procjenjivali budućnost.

9. Historija je slobodna.

Kao i svaka nauka, historija može napredovati samo ako su istraživanja slobodna od bilo kakvih političkih, ideoloških, vjerskih ili materijalnih pritisaka. Ne mogu postojati podobni i nepodobni historičari, „*patriote*“ i „*izdajnici*“!

10. Historija je odgovorna.

Sadašnjost se gradi na osnovu predstava o prošlosti. Sadašnjost je ugrožena ako se prošlost zloupotrebljava, ako se prešutkuje, ako se u nju dopisuje ono čega nije bilo, ako se „*zaboravlja*“ i relativizira ono što je bilo. Time stvaramo lažnu sadašnjost, čije probleme ne možemo razumjeti, pa tako niti riješiti. Historičari moraju biti društveno odgovorni.

Zbog svega navedenog, mi, sastavljači i potpisnici ove Deklaracije, tražimo:

- 1. Od historičara:** da se čvrsto drže najviših standarda u utvrđivanju činjenica i da se bore za primjenu naučnih historiografskih metoda, posebno kada su u pitanju osjetljive i kontroverzne teme iz prošlosti;
- 2. Od političkih elita:** da vode odgovorne politike historije, da prestanu sa zloupotrebijavanjem prošlosti i da se ne oslanjaju na historičare, intelektualce i interesne grupe koji potpiruju nacionalističke strasti, međusobno nas sukobljavajući radi jačanja svoje političke pozicije;
- 3. Od parlamenata, domaćih i evropskih:** da prestanu usvajati zakone, rezolucije, preambule i druge akte kojima se nameće „povijesna istina“ i podobna interpretacija prošlosti jer se tako izravno uključuju u prekrajanje i opasne manipulacije prošlošću;
- 4. Od sudskih vlasti:** da prilikom primjene zakona vode računa o utvrđenim historijskim činjenicama kako ne bi doprinosili snaženju parahistorije i rehabilitaciji dokazanih kolaboracionista iz Drugoga svjetskog rata, kao i svih odgovornih za ratne zločine u nedavnoj prošlosti;
- 5. Od ministarstava nauke:** da potiču i finansijski podržavaju projekte koji će slobodno i kritički istraživati sve teme od naučnog interesa, pa i one o tamnim, kontroverznim stranama vlastite prošlosti; da

Association KROKODIL, 43 Karađorđeva street, 11 000 Belgrade, Serbia

Association bank account number: 170-0030039599000-25

KROKODIL Center's bank account number: 170-0030039599002-19

PIB/VAT number: 106394346

MB/Registration number: 28001665

office@krokodil.rs

www.krokodil.rs

finansijski podrže zajedničke naučne projekte između susjednih zemalja kako bi razvijali multiperspektivni pristup prošlim događajima.

6. **Od ministarstava obrazovanja:** da nastavu historije ne pretvaraju u predmet koji služi isključivo formiranju nacionalnog identiteta i širenju mržnje. Historija treba biti vodeći školski predmet stjecanja kritičkog mišljenja, zasnovan isključivo na savremenim pristupima obrazovanju bez tabua. Ministarstva trebaju podržati razmjenu univerzitetskih profesora i nastavnika u školama;
7. **Od ministarstava kulture i svih tijela vlasti koja se bave politikom sjećanja:** da prestanu s praksom podizanja spomenika i otvaranja novih muzeja posvećenih pojedincima ili organizacijama koji su sudjelovali u širenju mržnje i zločinima. Takva politika sjećanja služi tek širenju i održavanju mržnje, napetosti i ostrašćenih homogenizacija;
8. **Od medija:** da se odgovorno odnose prema prošlosti, da se kritički odnose prema nadrihistoričarima i historičarima koji promiču netoleranciju i iskrivljavaju prošlost, da ne preuzimaju neprovjerene podatke, prešutkuju historijske činjenice i da ne koriste prošlost za raspirivanje antagonističkih politika;
9. **Od lokalnih vlasti:** da škole, ulice, studentske domove i druge javne objekte ne imenuju po ličnostima koje su tokom Drugoga svjetskog

Association KROKODIL, 43 Karađorđeva street, 11 000 Belgrade, Serbia

Association bank account number: 170-0030039599000-25

KROKODIL Center's bank account number: 170-0030039599002-19

PIB/VAT number: 106394346

MB/Registration number: 28001665

office@krokodil.rs

www.krokodil.rs

rata i u posljednjim ratovima pozivale na etničku mržnju i antisemitizam te bile odgovorne za ratne zločine;

- 10. Od nastavnika historije:** da prate nove metode predavanja i poučavanja, da vježbaju s učenicima praktične vještine i kritičko mišljenje, da potiču učenike na rad s historijskim izvorima i da preispituju svaku tvrdnju o prošlosti. Bez kritičkog mišljenja u nastavi historije osnažuju se autoritarna svijest i isključivost kod mladih.

Association KROKODIL, 43 Karadorđeva street, 11 000 Belgrade, Serbia

Association bank account number: 170-0030039599000-25

KROKODIL Center's bank account number: 170-0030039599002-19

PIB/VAT number: 106394346

MB/Registration number: 28001665

office@krokodil.rs

www.krokodil.rs